

ΣΥΝΤΟΜΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ

Στο παρόν μικρό τεύχος καταχωρούνται σύντομες σκέψεις και σημειώσεις, σκόρπιες καταγραφές, που γεννήθηκαν κατά την ώρα της προσευχής, της πνευματικής μελέτης και περισυλλογής, από την συνομιλία και την επαφή με την σοφία των Αγίων Πατέρων, και συγκεντρώθηκαν εδώ υπό τον τίτλο "Σύντομα και Πνευματικά", με σκοπό να χρησιμεύσουν ως μηνύματα πνευματικά για την ωφέλεια όσων τα διαβάσουν, και να βοηθηθούν στην πνευματική τους προσπάθεια, να ενισχυθούν στον αγώνα τους και να πλησιάσουν περισσότερο τον Θεό.

Εύχομαι ο Χριστός και η Υπεραγία Θεοτόκος να ευλογήσουν αυτήν την μικρή προσπάθεια και να φέρουν άφθονη καρποφορία στις καρδιές και τις ζωές όσων θα τα διαβάσουν.

1. Για να είμαστε όντως μαθητές του Χριστού, πραγματικοί χριστιανοί, οφείλουμε να είμαστε γνήσιοι και αληθινοί σε αυτό που πιστεύουμε και στο πως ζούμε.
2. Την μία και μοναδική μάρφωση να επιδιώκουμε : να γνωρίσουμε τον Θεό.
3. Κύριε, αξιώσέ με να αγαπώ Εσένα, και όλους τους ανθρώπους, όπως αγαπώ Εσένα.
4. Ο σημερινός άνθρωπος είναι πολύ εγωιστής για να παραδεχθεί ότι έχει εγωισμό!
5. Ο χριστιανός ζει επί της γης με το βλέμμα στον ουρανό. Η εν Χριστώ πνευματική ζωή σκοπόν έχει να μας οδηγήσει στην ένωση με τον Θεό, να μας καταστήσει ουρανοπολίτες.
6. Με την χάρη του Αγίου Πνεύματος ο επίγειος άνθρωπος γίνεται πραγματικά πνευματικός.
7. Τι μας κρατάει μακριά από τον Θεό? Τα πάθη και οι αμαρτίες μας. Αυτά μας απομακρύνουν από τον Θεό, μας βάζουν εμπόδια στην πνευματική μας πορεία, και εναντίον αυτών πρέπει να αγωνισθούμε.

8. Η ψυχή είναι ένα χωράφι, το "γεώργιον του Θεού". Για να ανθίσουν οι αρετές πρέπει πρώτα να ξεριζώσουμε τις ρίζες των παθών και τα αγκάθια της αμαρτίας, και μετά να φυτεύσουμε τον σπόρο της αγάπης, της ελεημοσύνης, της ταπεινώσης. Και κάθε τόσο χρειάζεται ένα καλό ξεβοτάνισμα, να ανοίγουμε την ψυχή μας στον πνευματικό.
9. Όπως το αμπέλι για να φέρει καρπό, χρειάζεται να το κλαδέψεις, έτσι και στην ζωή μας, για να δούμε καρποφορία, χρειάζεται πότε πότε ένα κλάδεμα. Αυτό κάνει ο Θεός όταν επιτρέπει να μας συμβούν δοκιμασίες και θλίψεις.
10. Μην αφήνουμε τους κακούς λογισμούς να κατασκηνώνουν στην καρδιά και στο μυαλό. Όσο το επιτρέπουμε και τους καλλιεργούμε, αυτοί ριζώνουν, βγάζουν κλαδιά, και δύσκολα μετά ξεριζώνονται. Γι' αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή και εγρήγορση, ώστε, μόλις μας έρθει κάποιος άσχημος λογισμός, αμέσως να τον αποδιώχνουμε και να μην του προσφέρουμε φιλοξενία.
11. Ο Χριστός είναι Φως και Αλήθεια. Εφ' όσον είμαστε χριστιανοί, δηλαδή μαθητές και ακόλουθοι του Χριστού, δεν επιτρέπεται να λέμε ψέματα, διότι έτσι συντασσόμαστε με τον διάβολο, τον "πατέρα του ψεύδους".
12. Ο άνθρωπος που βρίσκεται μακριά από τον Θεό, και έχει για θεό τον εγωισμό του, εύκολα κάνει αμαρτίες. Εάν όμως λειτουργήσει "ο πνευματικός νόμος του Θεού" και ταπεινωθεί λ.χ. από ασθένεια, αδυναμία, τότε θα έχει κάνει το πρώτο βήμα.
13. Όσο περισσότερο αγαπάμε τον Θεό, πλησιάζουμε τον Θεό. Και όσο περισσότερο πλησιάζουμε τον Θεό, τόσο αγαπάμε και πλησιάζουμε τους ανθρώπους γύρω μας.
14. Οι κοσμικοί άνθρωποι μιλούν για ελευθερία. Όσο όμως κυνηγούν μία ελευθερία χωρίς αγάπη και φόβο Θεού, τόσο υποδουλώνονται στα πάθη.
15. Τα πάθη είναι μία αφύσικη κατάσταση, μία αρρώστια της ψυχής. Χρειαζόμαστε τον "Ιατρό των ψυχών και των σωμάτων ημών", τον Χριστό, να μας απαλλάξει από αυτά και να μας θεραπεύσει.

16. Όπως κάθε ασθένεια έχει τα αίτιά της, έτσι και τα πάθη έχουν την ρίζα τους. Αν αναζητήσουμε την ρίζα τους, τι τα προκαλεί, τότε ευκολότερα θα τα ξεριζώσουμε από την καρδιά μας.
17. Εάν δεν αγαπήσεις πρώτα τον Θεό, δεν μπορείς να αγαπήσεις τον πλησίον σου.
18. Η αγάπη του Θεού είναι φωτιά που πυρπολεί την καρδιά μας.
19. Εάν με αγάπη καλύψουμε το σφάλμα του αδελφού μας, τότε και ο Θεός θα καλύψει τα δικά μας σφάλματα. Εάν το διασαλπίσουμε παντού, τότε και ο Θεός θα παραχωρήσει και το δικό μας σφάλμα να γίνει γνωστό.
20. Κάθε άνθρωπος είναι καθρέπτης. Αν κοιτάξουμε καλύτερα, θα δούμε σε αυτόν τον Χριστό.
21. Όποιος εμπιστεύεται στον χρυσό, δεν έχει πίστη στον Χριστό. Όποιος αγαπά το χρήμα και την ψεύτικη ασφάλεια που προσφέρει, απαρνείται την πρόνοια του Θεού. Λατρεύει τον θεό του χρήματος και όχι τον Θεό της αγάπης. Γι' αυτό ο Παύλος λέγει ότι η φιλαργυρία είναι ειδωλολατρεία.
22. Να μην επιζητείς τίποτε άλλο, παρά μόνον το θέλημα Του και να αποδέχεσαι με αγάπη όσα ο Κύριος σου στέλνει στην ζωή, ακόμη και τα κακά. Ο Κύριος γνωρίζει.
23. Σε όλα να βάζουμε καλή αρχή. Χωρίς γερό θεμέλιο δεν στεριώνει καμία αρετή, δεν καρποφορεί η ζωή.
24. Πρέπει να αγαπάμε όλους τους ανθρώπους που μας φέρνει κοντά μας ο Θεός. Αν κάποιος μας "δυσκολεύει" να τον αγαπήσουμε, ας σκεφθούμε πως στο πρόσωπό του βλέπουμε τον Ίδιο τον Χριστό.
25. Όταν ζητάμε κάτι από τον Θεό στην προσευχή, εάν είναι για ωφέλειά μας, θα μας το δώσει.
26. Ο Θεός απαντά σε όλες τις προσευχές, άλλοτε αμέσως, με ένα Ναι, άλλοτε καθυστερεί, που σημαίνει ένα Ναι για αργότερα, άλλοτε σιωπάει, που σημαίνει όχι.

27. Να προσέχουμε πολύ τι ζητάμε στην προσευχή μας. Εάν κάτι το ζητάμε με πολλή επιμονή, αλλά δεν είναι για την πνευματική μας ωφέλεια, ο Θεός μπορεί να μας το δώσει κατά παραχώρηση για να δούμε το λάθος μας και να ταπεινωθούμε.
28. Ο Θεός θέλει η ώρα της προσευχής μας να είναι, άσχετα με την διάρκειά της, να είναι ώρα καθαρής προσευχής, αφιερωμένης απόλυτα σε Αυτόν.
29. Στην προσευχή, πρέπει πρώτα να δοξολογείς τον Θεό, δεύτερον, να Τον ευχαριστείς για τις ευεργεσίες που σου έδωσε, τρίτον, να εξομολογείσαι τις αμαρτίες με συντριβή, και, τέταρτον, να ζητάς εκείνο που είναι για την σωτηρία σου (Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης).
30. Να προσευχόμαστε ο Θεός να μας χαρίζει πείνα και δίψα... ακρόασης και μελέτης του Λόγου Του.
31. Αληθινά ενωμένος με τον Θεό είναι εκείνος που αγαπά όλους χωρίς διακρίσεις και τους βλέπει με τα πνευματικά μάτια της αγάπης του Θεού.
32. Πραγματικά προχωρημένος στα πνευματικά είναι εκείνος που σε κάθε τι ανακαλύπτει το θέλημα του Θεού στην ζωή και υποτάσσεται σε αυτό (κάνει θεία υπακοή).
33. Ο Θεός γνωρίζει καλύτερα από εμάς τι μας ωφελεί.
34. Για να προχωρήσει κανείς πνευματικά, πρέπει πρώτα να ταπεινωθεί, να αδειάσει από μέσα του η σκουριά του κόσμου, να φύγει το Εγώ, να καθαρίσει η καρδιά, για να έρθει να κατοικήσει η χάρη του Αγίου Πνεύματος.
35. Δεν αρκεί να διαβάζουμε για τα πνευματικά κατορθώματα των Αγίων και των Ασκητών. Πρέπει να μιμηθούμε τους κόπους και τους αγώνες τους για να αξιωθούμε και εμείς της χάριτος του Κυρίου.
36. Τι έχουμε να προσφέρουμε εμείς οι ανάξιοι στον Κύριο? Την καρδιά και τις αμαρτίες μας.
37. Η κάθαρση της καρδιάς από τα πάθη γίνεται βήμα βήμα. Είναι έργο του Αγίου Πνεύματος, αλλά χρειάζεται και την δική μας συνεργασία. Ο Θεός θέλει να

δει από μας καλή διάθεση, ειλικρινή προσπάθεια, και τότε θα μας ενισχύσει πνευματικά στον αγώνα μας.

38. Η πορεία προς τον Θεό είναι μεγάλη και συνεχής. Διαρκεί όλη μας την ζωή, και αποτελείται από πολλά στάδια και πολλά σκαλιά. Για να ανεβούμε την πνευματική σκάλα (κλίμακα) προς τον ουρανό, πρέπει να κάνουμε πολλά βήματα. Πάντα όμως τα πρώτα μας βήματα να είναι η μετάνοια και η εξομολόγηση.
39. Η αμαρτία είναι η πληγή, η μετάνοια όμως και η εξομολόγηση είναι το φάρμακο που θεραπεύει την πληγή.
40. Η αμαρτία μας χωρίζει από τον Θεό. Η μετάνοια και η εξομολόγηση μας συμφιλιώνει με τον Κύριο.
41. Ο πονηρός δεν σου λέγει να μην προσευχηθείς, να μην πιστεύεις, απλώς σου λέγει, αυτά να τα αναβάλλεις για... αύριο, και το αύριο για αργότερα, που καταλήγει στο ποτέ. Ο Χριστός σου λέγει "σήμερα είναι ευπρόσδεκτος καιρός σωτηρίας".
42. Ο Θεός μας έπλασε για το ουρανό, ο διάβολος μας οδηγεί στην κόλαση. Και ο Χριστός μας ανοίγει τον δρόμο για τον Παράδεισο.
43. Το αίμα του Χριστού μας καθαρίζει από κάθε αμαρτία. Στην θεία Κοινωνία συναντάμε τον Χριστό, λαμβάνουμε μέσα μας το Σώμα και το Αίμα Του, και αυτά γίνονται φωτιά, που καίει τα πάθη, και φλόγα, που θερμαίνει την καρδιά.
44. Όταν έρχεται λογισμός κατακρίσεως, παρακάλεσε τον Θεό να σου τον αφαιρέσει. Μόνον τότε θα μπορέσεις να αγαπήσεις τον πλησίον σου ανυπόκριτα, γνήσια, όπως είναι, με όλα τα ελαττώματα και τις αμαρτίες του.
45. Ο άρρωστος πρέπει να λέγει στον γιατρό την αρρώστια που τον ταλαιπωρεί, και ο αμαρτωλός να λέγει στον εξομολόγο την αμαρτία που τον ταλαιπωρεί.
46. Πάντα να κοιτάμε μπροστά και ψηλά. Μην γυρίζουμε στα παλιά, σε ενθυμήσεις αμαρτωλές, σε παλιά λάθη. Συνεχώς να έχουμε το βλέμμα μας

ψηλά, στον ουρανό. Αυτό όμως δεν γίνεται από την μία στιγμή στην άλλη. Θέλει πνευματικό κόπο, αγώνα, πολλή υπομονή και προσευχή.

47. Οι πονηροί λογισμοί σκοτίζουν τον νου, θολώνουν το μυαλό, και εμποδίζουν τα μάτια της ψυχής μας να βλέπουν το φως του Θεού.
48. Ο Χριστός είναι το φως του κόσμου. Όποιος δεν το βλέπει, είναι τυφλός!
49. Το πάθος της οργής προκαλεί σύγχυση και σκοτεινιάζει το μυαλό, θολώνει την ορθή κρίση. Το μίσος και η κακία προξενούν ψυχική αναταραχή, αρρωσταίνουν την ψυχή και το σώμα. Πολλές σύγχρονες ασθένειες προέρχονται από τον θυμό που κρύβουμε μέσα μας και μας σιγοτρώνει.
50. Οργίξεσθε και μην αμαρτάνετε. Να θυμώνουμε με τον εαυτό μας, που επιτρέψαμε να πέσουμε σε αμαρτήματα, να εξοργιστούμε κατά των παθών, για να αποφεύγουμε τις αμαρτίες.
51. Ο κρυφός εγωισμός μας κάνει και θυμώνουμε, όταν πιστεύουμε πως κάποιος μας αδικεί ή δεν μας φέρεται σωστά, όταν μας πει λόγο προσβλητικό, αμέσως αντιδρά το εγώ μας. Ο πραγματικός άνθρωπος του Θεού έχει ταπείνωση, γι' αυτό και δεν θυμώνει.
52. Όταν είσαι θυμωμένος, ποτέ μην μιλάς, γιατί όσα πεις θα είναι λόγια του θυμού, λόγια της οργής, που, όταν ηρεμήσεις, θα τα μετανοιώσεις και τότε θα καταλάβεις ότι ήταν λόγια ανόητα.
53. Όταν θυμώνουμε, ταραάζεται η ψυχή μας, και σαν τα ταραγμένα νερά της θάλασσας, που ξεβράζουν τις ακαθαρσίες και τον βούρκο, έτσι βγαίνουν στην επιφάνεια και οι δικές μας ακαθαρσίες των παθών.
54. Πως μπορείς να παραμένεις ήρεμος? Να αποφεύγεις τις αιτίες του θυμού, τα πολλά λόγια, και να κρατάς αγάπη στην καρδιά και σιωπηλό στόμα.
55. Ποια γλώσσα μιλάει ο Θεός? Την γλώσσα της αγάπης. Και πως μπορείς να την ακούσεις? Μέσα στην σιωπή και την πνευματική περισυλλογή.

56. Η αγάπη μας για τον πλησίον πρέπει να είναι τέτοια, που να ξέρει να συγχωρεί, να παραβλέπει και να ξεχνά. Μόνον μία τέτοια αγάπη μπορεί να σκεπάσει πλήθος αμαρτιών, όπως μας λέγει ο Παύλος.
57. Για να αποκτήσουμε αυτήν την αγάπη που μας λέγει ο Απόστολος Παύλος, οφείλουμε κάθε μέρα να θυσιάζουμε το δικό μας θέλημα για το θέλημα του Θεού και την αγάπη προς τον πλησίον, και να μην εξετάζουμε τα λάθη των άλλων, παρά μόνον τα δικά μας.
58. Ο κόσμος είναι γεμάτος από ανθρώπους που ξέρουν πολύ καλά να δίνουν συμβουλές στους άλλους, αλλά δεν τις εφαρμόζουν ποτέ για τον εαυτό τους.
59. Όταν μιλάμε στους άλλους για τον Χριστό, πρέπει να Τον βλέπουν όχι μόνον στα λόγια μας αλλά και στην ζωή μας. Δυστυχώς, πολλοί μιλούν για τον Χριστό, αλλά λίγοι ζουν για τον Χριστό.
60. Το καντήλι της ψυχής μας να είναι πάντα αναμμένο, και να το τροφοδοτούμε με το έλαιο (το λάδι) της ελεημοσύνης.
61. Γερό θεμέλιο όλων των αρετών είναι η ταπείνωση. Είτε κάνουμε καλά έργα, είτε ελεημοσύνες, προσευχές, νηστείες, για να είναι όλα ευάρεστα ενώπιον του Θεού πρέπει να γίνονται με ταπείνωση.
62. Όταν έχουμε λύπη στην καρδιά, μπορούμε να την θεραπεύσουμε με την προσευχή, την μελέτη της Αγίας Γραφής, την ελπίδα στον Θεό, και την εξομολόγηση στον πνευματικό.
63. Η γνήσια αγάπη είναι πάντοτε σταυρωμένη. Έχει ως πρότυπό της την Θυσία του Χριστού στον Γολγοθά.
64. Ο άνθρωπος του Θεού μιλάει με τέτοιο τρόπο που να γλυκαίνει τις καρδιές. Ο καλός λόγος δεν στοιχίζει τίποτε, και όμως είναι τόσο σπάνιος στις μέρες, ίσως γιατί έχουμε μικρή καρδιά και λίγη αγάπη.
65. Να φυλάγουμε στον νου μας τις εντολές του Θεού και τις συμβουλές των πνευματικών ανθρώπων.

66. Ο πνευματικός άνθρωπος έχει αρχοντιά. Στον Θεό δεν αρέσουν οι άνθρωποι που είναι μίζεροι και μικρόψυχοι.
67. Όταν αντιμετωπίζουμε πτωχεύματα στα πνευματικά, ή δυσκολίες στην ζωή, μην κοιτάζουμε τριγύρω για την αιτία. Εμείς φταιμε. Τότε είναι που θα προσευχηθούμε στον Κύριο να μας φανερώσει που φταίξαμε, σε ποιο σημείο παραβήκαμε τις εντολές Του, που δείξαμε εγωισμό ή κατάκριση, και ο Κύριος θα μας καθοδηγήσει.
68. Έχουμε ανάγκη από πολλή ταπείνωση, πρώτα ενώπιον του Θεού, και μετά, έναντι των ανθρώπων.
69. Το πάθος του εγωισμού είναι δυσκολοπολέμητο. Εκεί που νομίζεις ότι το υπέρταξες και απέκτησες ταπείνωση, εκεί που δεν το περιμένεις, ξεπετιέται πάλι, για να σου υπενθυμίσει ξανά την οδό της ταπείνωσης.
70. Ο ταπεινός άνθρωπος θεωρεί τους άλλους ανώτερους από τον ίδιο, και τον εαυτό κατώτερο. Δεν κατακρίνει, αλλά ούτε και περηφανεύεται εάν έχει προχωρήσει λίγο στα πνευματικά, αλλά κάθε τι το αποδίδει στην χάρη του Θεού και όχι στην προσωπική του αξία.
71. Ο κόσμος υπόσχεται ηδονές και δίνει οδύνες. Ο πονηρός τάζει γλυκό και μας ποτίζει την πικρή αμαρτία.
72. Αμαρτία δεν είναι το να βλέπουμε, αλλά το πώς βλέπουμε, αν δηλαδή το βλέμμα μας είναι πονηρό, γεμάτο υπερηφάνεια, φθόνο και κακία.
73. Να προσέχουμε τις τροφές που βάζουμε στο στόμα, και τους λόγους που βγάζουμε από το στόμα.
74. Ο Θεός μας έδωσε δύο αυτιά και μία γλώσσα, για να ακούμε περισσότερο τους άλλους παρά να μιλάμε.
75. Μην περηφανεύεσαι και μην κατακρίνεις. Διότι τότε θα λειτουργήσει ο πνευματικός νόμος του Θεού, και για ό,τι κατέκρινες τον άλλον, στο ίδιο αμάρτημα θα πέσεις και εσύ ο ίδιος, ώστε να ταπεινωθείς και να συνέλθεις. Βλέπεις πόσο σοφά τα έχει ρυθμίσει όλα ο Θεός?

76. Όταν δεις άνθρωπο υπερήφανο και εγωιστή, να περιμένεις να δεις και την πτώση του.
77. Ο εγωισμός έριξε τον διάβολο από τον ουρανό στην γη, αλλά η ταπείνωση μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο από την γη στον ουρανό.
78. Ο Θεός έχει υπογράψει μία πνευματική συμφωνία με τον πιστό. Κάνε εσύ αυτό που σου πρέπει και σου αναλογεί, και Εκείνος θα πράξει τα ανάλογα.
79. Εάν δεν μπορείς να απαλλαγείς από τα πάθη και τις κακίες σου, Εκείνος έχει τον τρόπο. Αρκεί να αφήσεις τον εγωισμό, να βάλεις μπροστά απόφαση να κάνεις το θέλημά Του, και θα δεις πώς σιγά σιγά ο Θεός θα σου πάρει τα πάθη.
80. Ο Θεός δεν βλέπει την εξωτερική όψη των πραγμάτων, αλλά αναζητεί την ταπεινωμένη και συντετριμμένη καρδιά
81. Αλλοίμονο μας αν δεν αγαπάμε. Χωρίς αγάπη δεν προχωράμε πνευματικά.
82. Τι σημαίνει αγαπώ κάποιον χριστιανικά? Να προσεύχομαι γι' αυτόν και ας μην το ξέρει.
83. Εάν δεν μιμηθούμε την ταπείνωση και την υπακοή του Χριστού, ούτε στα Πάθη Του θα συμμετάσχουμε ούτε και στην Ανάσταση.
84. Ο Θεός, εάν έπρεπε να μας κρίνει για τις πολλές μας αμαρτίες, κανείς δεν θα μπορούσε να σταθεί μπροστά του. Αντί να μας καταδικάσει, μακροθυμεί και μας δίνει πολλές ευκαιρίες να μετανοήσουμε.
85. Ο κόσμος είναι σκληρός και δεν μας δίνει εύκολα δεύτερες ευκαιρίες. Η αγάπη του Θεού όμως μας δίνει πολλές ευκαιρίες, αρκεί να μην τις αφήνουμε να περνάνε από μπροστά μας χωρίς να τις αρπάζουμε.
86. Ο Χριστός ονομάζεται Λυτρωτής, γιατί μας λυτρώνει, μας ελευθερώνει από την αμαρτία, και προσφέρει τον Εαυτόν Του λύτρο για να μας εξαγοράσει, να μας καθαγιάσει, να μας κάνει δικούς Του.

87. Αν δεν αδειάσει η καρδιά από τις κακίες και τον εγωισμό, πως θα μείνει χώρος για να έλθει το Άγιο Πνεύμα?
88. Συγγώρα και προχώρα! Αυτό να είναι το σύνθημά μας.
89. Όποιος προχωρεί στα πνευματικά και όσο ψηλότερα ανεβαίνει στην σκάλα των αρετών, τόσο πιο χαμηλή εικόνα έχει για τον εαυτόν του. Αυτή είναι η γνήσια ταπείνωση.
90. Εάν δεν φροντίσουμε να ταπεινωθούμε από μόνοι μας, ο Θεός θα επιτρέψει στην ζωή μας καταστάσεις που θα μας διδάξουν το μάθημα της ταπείνωσης "με τον δύσκολο τρόπο".
91. Με τον πονηρό δεν χρειάζεται να ξεθαρρεύουμε και πολύ πολύ.
92. Να μην κρατάμε λογαριασμούς και κατάστιχα με τις ξένες αμαρτίες και τα λάθη των άλλων. Άλλωστε, ο Χριστός πάνω στον Σταυρό έσχισε το χειρόγραφο των αμαρτιών μας, διέγραψε το χρέος μας. Εμείς ακόμη κρατάμε αρχείο?
93. Για να απαλλαγούμε από την αμαρτία, πρέπει πρώτα να απαλλαγούμε από την φιλαυτία, που είναι η ρίζα κάθε αμαρτίας.
94. Να μην καμαρώνουμε για τους προπάτορές μας στην πίστη, τους Αγίους και τους Πατέρες της Ορθοδοξίας, εάν δεν είμαστε έτοιμοι να τους μιμηθούμε. Και οι Φαρισαίοι υπερηφανεύονταν ότι είναι τέκνα του Αβραάμ και του Μωϋσέως, και όμως ο Χριστός τους απέρριψε.
95. Να δημιουργήσουμε μία αλυσίδα προσευχής για την Ελλάδα μας. Εάν όλοι οι Έλληνες αρχίσουμε να προσευχόμαστε με μετάνοια, θα "ρίζουμε στο φιλότιμο" τον Θεό και θα μας βοηθήσει να ξεπεράσουμε την κρίση.
96. Το πρώτο βήμα στην εξομολόγηση είναι να αναγνωρίσει κανείς το σφάλμα του, την αμαρτία. Αυτό θέλει θάρρος. Και αμέσως να ακολουθήσει το δεύτερο βήμα, η απόφαση να μην τα επαναλάβουμε.
97. Πότε κάνουμε το θέλημα του Θεού? Όταν ενεργούμε όχι όπως εμείς θέλουμε, αλλά όπως Εκείνος θέλει, όταν θέλει, και όπως ακριβώς θέλει.

98. Όπως η μία αμαρτία οδηγεί στην άλλη, έτσι και η μία αρετή οδηγεί στην άλλη. Αλυσίδα είναι η πνευματική ζωή, με πολλούς κρίκους (πολλές αρετές). Αυτή η αλυσίδα μας δένει με τον Θεό.
99. Όταν η ελεημοσύνη γίνεται για τον έπαινο του κόσμου, τότε μπορεί να κερδίσει κάποιος την καλή φήμη, αλλά να χάσει τον έπαινο του Θεού. Όποιος αναζητεί την αναγνώριση από τους ανθρώπους, δεν έχει δικαίωμα μετά να λάβει και την ουράνια αναγνώριση.
100. Ο κόσμος λέγει να διαλέγουμε , μεταξύ δύο κακών, το μικρότερο κακό, "το μη χείρον βέλτιστον". Ο Λόγος του Θεού μας λέγει να διαλέγουμε πάντα το καλό, "το καλόν κατέχετε".
101. Οι αμαρτίες μας απομακρύνουν από τον Θεό, ενώ οι θλίψεις που δοκιμάζουμε, μας συμφιλιώνουν με τον Θεό και Τον κάνουν να έρθει κοντά μας ως προστάτης.
102. Δεν μπορούμε να αρέσουμε σε όλους τους ανθρώπους. Τουλάχιστον, ας φροντίζουμε να αρέσουμε στον Θεό.
103. Ο Θεός μας χαρίζει υπομονή, αφού πρώτα έλθουν οι θλίψεις, και ταπεινώση, αφού μας βρουν οι δοκιμασίες.
104. Να αποφεύγεις τις συζητήσεις που σχολιάζουν ή κατακρίνουν κάποιον εν τη απουσία του. Μην μπεις στον πειρασμό να μιλήσεις. Πρέπει να έχεις διάκριση πότε να μιλάς, πότε να σωπαίνεις, και πότε να φεύγεις από μία συζήτηση.
105. Να μην δίνουμε προσοχή σε κάθε φλυαρία που ακούμε, και να μην συμμετέχουμε σε συζητήσεις και κατακρίνουμε.
106. Ο άνθρωπος του Θεού δεν κρίνει με εμπάθεια και κακία. Δεν κατακρίνει από εγωισμό, δεν εξευτελίζει τον άλλον. Ο άνθρωπος του Θεού κρίνει με το κριτήριο της αγάπης, και διορθώνει τον άλλον με αγάπη. Αυτό σημαίνει διάκριση.

107. Για να νικήσουμε τους κακούς λογισμούς και την κατάκριση, εγκράτεια χρειάζεται σε όλα, όχι μόνον στα φαγητά και την σάρκα, αλλά και στο βλέμμα, την καρδιά, την γλώσσα, και την σκέψη.
108. Ο σπόρος της αμαρτίας είναι οι κακοί λογισμοί.
109. Να σκεπτόμαστε πάντα τις αμαρτίες μας και να παρακαλούμε τον Θεό να μας ελεήσει.
110. Οι "πολύ πνευματικοί" δεν πατούν στην γη, αλλά πετούν στους ουρανούς. Ξεχνούν όμως ότι ο Χριστός θέλει να Τον ακολουθούμε πάνω στο όρος Θαβώρ, αλλά και να βαδίζουμε μαζί Του τον ανήφορο του Γολγοθά!
111. Ο πνευματικός άνθρωπος, ο άνθρωπος του Θεού, ευχαριστεί τον Θεό για κάθε δοκιμασία, για κάθε αρρώστια που του παραχωρεί, γιατί έχει "καθαρή ματιά" να διακρίνει την πνευματική ωφέλεια που την συνοδεύει.
112. Να αδειάζουμε την καρδιά από πονηρούς λογισμούς και να την γεμίζουμε με όμορφους λογισμούς, με την αγάπη του Θεού, με την χάρη της Παναγίας, με το παράδειγμα της ζωής των Αγίων.
113. Να χρησιμοποιούμε τον θυμό εναντίον των παθών και των κακών λογισμών, και όχι εναντίον των ανθρώπων.
114. Πολλοί φροντίζουν για τον εξωτερικό στολισμό του σώματος, αλλά αδιαφορούν για τον στολισμό της ψυχής με αρετές.
115. Όποιος λέγει πως αγαπά τον Θεό, η καρδιά του δεν μπορεί παρά να ανήκει εξ ολοκλήρου σε Εκείνον. "αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν εξ όλης της καρδιάς και εξ όλης της διανοίας σου". Απλά πράγματα. Δεν μπορείς να μοιράζεσαι ανάμεσα στον Θεό και την αγάπη για τον κόσμο.
116. Προς όλους να είμαστε ευγενικοί. Όταν σεβόμαστε τον άλλον, ιδίως τον ξένο, τον άπιστο, τον αλλόθρησκο, τότε δείχνουμε σεβασμό στην θεϊκή εικόνα που κρύβεται μέσα του.

117. Να θυμάσαι πάντοτε ότι μόνον το σήμερα είναι δικό σου, το αύριο ανήκει στον Θεό. Άρα, σήμερα είναι ευπρόσδεκτος καιρός σωτηρίας, γιατί μπορεί αύριο να δώσεις λόγον στον Θεό.
118. Μην μεταφέρεις στο σπίτι σου τις εικόνες του έξω κόσμου, και στην καρδιά σου τα "σκουπίδια" των όσων είδες και άκουσες όλην την ημέρα.
119. Ο πονηρός είναι πατέρας του ψεύδους γιατί μας παρουσιάζει μία ψεύτικη εικόνα της αμαρτίας, γλυκιά απ' έξω και πικρή από μέσα. Εάν μας έδειχνε την αλήθεια, κανείς δεν θα παρασυρόταν στην πικρή αμαρτία.
120. Όταν ο άνθρωπος αμαρτάνει, βάζει σαν πρώτο το δικό του θέλημα και σαν δεύτερο το θέλημα του Θεού.
121. Τον αιρετικόν άνθρωπο μετά μία και δευτέρα νουθεσία παραιτού, μας λέγει ο Απόστολος Παύλος. Αν θέλουμε να τον βοηθήσουμε, ας τον παραλάβουμε στην προσευχή μας και ας αφήσουμε τον Θεό να ενεργήσει. Εάν είναι άνθρωπος καλής διαθέσεως, θα βρει την αλήθεια. Τότε θα είναι πιο δεκτικός να του μιλήσουμε.
122. Όλοι ψάχνουν να βρουν κάποιον να τους αγαπά. Ο Χριστός μας λέγει κάτι διαφορετικό: βρες εσύ κάποιον να τον αγαπήσεις!
123. Στην Εκκλησία ερχόμαστε όπως είμαστε, και ο Χριστός φροντίζει να μαλακώσει τις καρδιές, να εξομαλύνει τις άγριες πλευρές του χαρακτήρα μας, να μας σφυρηλατήσει μέσα από το αμόνι της αγάπης Του.
124. Μην έχεις αμφιβολία ότι η αληθινή προσευχή φθάνει πάντα ψηλά, στον θρόνο του Θεού. Την παραλαμβάνουν οι Άγγελοι και την πάνε ψηλά. Και ο Θεός πάντα απαντά στις προσευχές που έχουν το πνεύμα του "γεννηήτω το θέλημά Σου".
125. Θέλεις να είσαι πραγματικά ελεύθερος? Άκουσε τον Χριστό που λέγει ότι η Αλήθεια θα σας ελευθερώσει, για να είμαστε ελεύθεροι από τα πάθη και τις κακίες.

126. Η καρδιά του άνθρωπου έγινε για να αγαπά τον Θεό, και για να γίνει κατοικία του Αγίου Πνεύματος.
127. Όσο λιγότερα αποκτήματα έχει κάποιος, και ζει λιτά και απλά, τόσο πιο ελεύθερος είναι από μέριμνες και πιο κοντά στον Θεό.
128. Δύο φτερά έχει η ψυχή για να ανεβεί στον ουρανό, την αγάπη και την ελεημοσύνη. Μπορείς να βοηθήσεις κάποιον με χρήματα, με τον καλό λόγο παρηγοριάς που θα του πεις, με το να τον επισκεφθείς στην ασθένειά του, να προσευχηθείς γι' αυτόν. Δεν υπάρχει λοιπόν καμία δικαιολογία για να πεις "δεν μπορώ να κάνω ελεημοσύνη".
129. Να φροντίζουμε να αποκτούμε στην ζωή αρετές που μας συνοδεύουν στον ουρανό, και όχι πρόσκαιρα αποκτήματα επί της γης που δεν μπορούμε να τα πάρουμε στον ουρανό.
130. Τα χρήματα που δίνουμε για ελεημοσύνη στα χέρια των φτωχών, κατατίθενται αμέσως στην τράπεζα του ουρανού.
131. Όταν δίνουμε ελεημοσύνη, να γνωρίζουμε ότι δίνουμε στους φτωχούς, αλλά περισσότερα μας επιστρέφει ο Θεός. Όποιος δίνει στον φτωχό, μάλλον λαμβάνει από τον Θεό.
132. Όταν διώξεις τον φτωχό χωρίς ελεημοσύνη, διώχνεις μακριά τον ίδιο τον Χριστό. Μην πεις "και εγώ είμαι φτωχός", γιατί πάντα υπάρχει κάποιος φτωχότερος από σένα.
133. Εύκολα κατακρίνουμε τον άλλον όταν βλέπουμε την φανερή αμαρτία του. Και που ξέρουμε ένα αυτός έχει κρυφή μετάνοια και έλαβε συγχώρηση από τον Θεό? Να μην είμαστε βιαστικοί να δικάζουμε και να καταδικάζουμε τους άλλους. Αυτό είναι έργο του Δικαιοκρίτη Θεού.
134. Κάθε καλός λόγος που λέμε για τον άλλον, βγαίνει από μία καρδιά γεμάτη αγάπη. Κάθε κακός λόγος, κάθε κατάκριση βγαίνει από μία πονηρή καρδιά και είναι ενέργεια διαβολική.

135. Συνεχώς να έχουμε στα χείλη και στην καρδιά μας το "ευχαριστώ"! συνεχώς να ευχαριστούμε τον Θεό για όσα μας χαρίζει, την ζωή, την υγεία, τις δοκιμασίες, τους ανθρώπους που έχουμε γύρω μας, όσους μας αγαπούν και νοιάζονται.
136. Ο Θεός μας ανοίγει δρόμους εκεί που δεν το περιμένουμε.
137. Ζει κανείς πραγματικά, όποιος πραγματικά αγαπά.
138. Ο άνθρωπος του Θεού έχει χαρά, γιατί ζει την χαρά του Αναστημένου Χριστού.
139. Για σένα που είσαι βιαστικός και ανυπόμονος, σκέψου πως ο Θεός προγραμματίζει με την προοπτική της αιωνιότητας.
140. Όσες φορές προγραμματίζεις την ζωή σου, μην απορείς γιατί ο προγραμματισμός του ανατρέπεται, διότι είναι ανθρώπινος. Άφησε τον Θεό να προγραμματίσει για σένα την ζωή σου. Εκείνος γνωρίζει καλύτερα τι χρειάζεσαι.
141. Κάθε μας πράξη, κάθε ενέργεια να κατευθύνεται από τον Θεό και την θύμιση των εντολών Του, και όταν εργαζόμαστε και στην ανάπαυση, και όταν τρώμε και όταν διαβάζουμε τον Λόγο Του.
142. Οι Άγιοι και οι Μάρτυρες έδωσαν την μαρτυρία της πίστεως με την ίδια τους την ζωή. Σήμερα μπορεί να μην χρειάζεται να θυσιάσουμε την ίδια μας την ζωή, αλλά μπορούμε να δίνουμε καθημερινά την δική μας ομολογία πίστεως με την "μαρτυρία της αγαθής συνειδήσεως".
143. Η μελέτη της ζωής του Χριστού, η ανάγνωση του Ευαγγελίου, το παράδειγμα των βίων των Αγίων, αποτελούν την προετοιμασία για τον δικό μας αγώνα.
144. Οι Άγιοι που μαρτύρησαν για την πίστη του Χριστού ονομάστηκαν αθλοφόροι. Και εμείς ας γίνουμε αθλητές του Χριστού στον πνευματικό μας αγώνα.

145. Ο αθλητής κάνει υπακοή στον προπονητή του, και ο αθλητής του Χριστού, ο αγωνιζόμενος χριστιανός, κάνει υπακοή στον πνευματικό του.
146. Να μην ντρεπόμαστε να ασχολούμαστε με έργα χαμηλά και ταπεινά, γιατί πολλές φορές ο Θεός σε αυτά τα μικρά ευαρεστείται, παρά από τα μεγάλα και φιλόδοξα.
147. Κανείς δεν είναι ποτέ πραγματικά μόνος. Στην μοναξιά έχει συντροφιά τον Θεό.
148. Πρώτα να νικάμε τα μικρά πάθη, για να καταπολεμήσουμε αργότερα τα μεγαλύτερα.
149. Να επιδιώκουμε τον αγιασμό και την κάθαρση της καρδιάς από κάθε πάθος. Διότι, χωρίς καθαρή και καθαγιασμένη καρδιά δεν μπορεί κανείς να δει τον Θεό.
150. Αγιασμός σημαίνει να αφιερώνουμε τα πάντα στην ζωή μας στον Θεό, και διαρκώς να κάνουμε εκείνα που είναι αρεστά σε Εκείνον (τα θεάρεστα).
151. Τις πιο μεγάλες αλήθειες τις βρίσκουμε στα πιο απλά και μικρά πράγματα. Εκεί κρύβεται ο Θεός, στην απλότητα!
152. Τι ζητάει από μας ο Θεός? Να Τον γνωρίσουμε και να Τον αγαπήσουμε.
153. Ποιος έχει πνευματικότητα και διάκριση? Αυτός που μπορεί να αναγνωρίζει στο κάθε πράγμα το θέλημα του Θεού.
154. Η τον κόσμο θα αγαπάς ή τον Θεό! Δεν υπάρχει άλλος δρόμος.
155. Βάζε τις σωστές προτεραιότητες στην ζωή σου, με κριτήρια πνευματικά. Μην κρίνεις τα πάντα με τα δικά σου μάτια, αλλά με τον τρόπο που τα βλέπει Εκείνος, με τα "μάτια του Θεού".
156. Όπως ο Χριστός αγάπησε τόσο πολύ τον κόσμο και ήρθε για να σώσει και όχι να κρίνει (Ιω 3:16), έτσι και εμείς οφείλουμε να αγαπάμε χωρίς να

κατακρίνουμε. Η κατάκριση κρύβει εγωισμό, ότι εμείς είμαστε ανώτεροι από αυτόν που κατακρίνουμε. Πόσο ανόητοι είμαστε όταν κατακρίνουμε!

157. Μπορείς να αφηθείς απόλυτα, ελεύθερα, χωρίς προϋποθέσεις στο θέλημα του Θεού? Τότε, βρίσκεται στην σωστή πορεία προς τον Ουρανό. Σου φαίνεται δύσκολο να γίνει στην πράξη? Άφησε το με εμπιστοσύνη στον Θεό, και Εκείνος θα το κάνει να φαίνεται εύκολο.
158. Κάθε φορά που ξεκινάμε να πλησιάσουμε τον Θεό, ο πονηρός μας φέρνει εμπόδια και δυσκολίες. Αυτή είναι η δουλειά του, να προσπαθεί να απομακρύνει τον άνθρωπο από τον Θεό. Αυτός κάνει την δουλειά του και εμείς ας κάνουμε την δική μας
159. Η προσευχή θέλει προσοχή. Όταν ξεκινάμε να προσευχηθούμε, τότε ο πονηρός θα μας φέρει λογισμούς, σκέψεις, εικόνες της ημέρας, κούραση, υπνηλία, κάποια επίσκεψη που δεν περιμένουμε, ένα ξαφνικό τηλεφώνημα. Μπορεί να λέμε τα λόγια της προσευχής και όμως το μυαλό να είναι αλλού. Ο πονηρός χρησιμοποιεί κάθε τέχνασμα για να μας αποσπάσει την προσοχή και να μας κλέψει την προσευχή. Να μην του κάνουμε την χάρη. Πάντα να ξαναρχίζουμε και να επιμένουμε στην προσευχή.
160. Η προσευχή θέλει κόπο και θυσία από τον χρόνο και την άνεσή μας.
161. Όταν ρώτησαν τον αββά Μακάριο πως πρέπει να προσευχόμαστε, εκείνος απάντησε: "δεν χρειάζονται περιττά λόγια, αλλά να απλώνετε τα χέρια και να λέτε, Κύριε, όπως θέλεις και όπως γνωρίζεις, ελέησόν με. Και αν έρχεται πειρασμός, Κύριε, βοήθησέ με. Εκείνος γνωρίζει ποιο είναι το καλό για μας και μας ελεεί".
162. Πίστη σημαίνει εμπιστοσύνη. Πιστεύω στον Θεό σημαίνει ότι Του εμπιστεύομαι τα πάντα, την ζωή μου, τις σκέψεις μου, τις αμαρτίες και τα λάθη μου.
163. Πίστη και ελπίδα στον Χριστό σημαίνει να έχουμε υπομονή σε κάθε θλίψη και στενοχώρια, μέχρι να μας δείξει ο Κύριος τον σκοπό αυτών για την ζωή μας.

164. Για να αποκτήσουμε την αρετή, μας λέγει ο Συμεών ο Νέος Θεολόγος, πρέπει στο τέλος κάθε ημέρας να ανακρίνουμε τον εαυτό μας, τι καλό ή τι κακό κάναμε. Τα καλά να τα ξεχνάμε, για να μην πέσουμε σε κενοδοξία, αλλά για τα κακά ας αναρωτηθούμε: μήπως κατέκρινα κανένα ή προσέβαλα, ή σκανδάλισα, ή κοίταξα με εμπάθεια ή οργίσθηκα ή αμέλησα να κάνω το καλό, ή μήπως προξένησα κακό? Και τότε να φωνάξουμε στην προσευχή μας στον Θεό να μας ελεήσει και να μας συγχωρήσει. "Κύριε, συγχώρησέ με για όσα αμάρτησα με πράξεις, με λόγια, εν γνώσει ή εν αγνοία".
165. Όσες θλίψεις αντιμετωπίζουμε στην καθημερινή μας ζωή, τότε η ψυχή μας καθαρίζεται, και το σώμα προετοιμάζεται για πιθανό μελλοντικό διωγμό κατά των χριστιανών.
166. Η πνευματική ζωή του χριστιανού είναι ένας συνεχής αγώνας, που κρατά μέχρι το τέλος της ζωής μας. Σε αυτόν τον αγώνα μπορεί να συμβεί να πληγωθούμε, αλλά όποιος δεν αγωνίζεται, δεν στεφανώνεται από τον Κύριο.
167. Ο αθλητής του Χριστού δεν βλέπει τις πρόσκαιρες δοκιμασίες, αλλά τον αιώνιο στέφανο που θα του απονεμίει ο Κύριος στον ουρανό.
168. Σήμερα, οι άνθρωποι ζουν με άγχος, βιάζονται, μιλούν πολύ και δεν υπάρχει κάποιος να τους ακούσει. Να είμαστε αργοί στο να μιλάμε, έτοιμοι στο να ακούμε τον άλλον. Ιδίως στην εποχή μας είναι πολύτιμος ο ιερέας, ο πνευματικός. Η Εκκλησία του έδωσε το διακόνημα να ακούει τους άλλους, να δέχεται την εξομολόγησή τους. Πολύ σημαντικό.
169. Όσα δεν μπορείς να τα πεις με λόγια στον άλλον, πες τα με προσευχή στον Θεό.
170. Πολλές φορές ξεχνάμε το μεγάλο μας "μυστικό όπλο", που λέγεται προσευχή. Εκεί που τα λόγια και οι πράξεις μας δεν φέρνουν αποτελέσματα, έρχεται η προσευχή να δώσει θαυμαστές λύσεις από το πουθενά, από εκεί που δεν το περιμέναμε. Γιατί μέσα από την προσευχή ενεργεί ο Θεός.
171. Η απελπισία και η απογοήτευση είναι παγίδες του πονηρού. Να μην απελπιζόμαστε όταν περνάμε δοκιμασίες, δύσκολες καταστάσεις, αλλά να

εμπιστευόμαστε στον Θεό και Εκείνος τον κατάλληλο καιρό θα δώσει και την λύση του προβλήματος.

172. Ποτέ μην λες "δεν μπορώ, δεν αντέχω άλλο!". Στην ώρα της δοκιμασίας, όταν νοιώθουμε να "γονατίζουμε", έρχεται η Χάρης του Θεού να μας ενισχύσει. "όταν είμαι ασθενής, τότε είμαι δυνατός", λέγει ο Παύλος (Β' Κορ 12:10).
173. Στην ώρα της δοκιμασίας ανακαλύπτεις μέσα σου κρυμμένες πνευματικές δυνάμεις που δεν ήξερες ότι υπάρχουν. Στην δοκιμασία της πίστεως ο Θεός σου φανερώνει τα "πνευματικά αποθέματα της καρδιάς".
174. Πολλοί ασχολούνται με τους άλλους, τι είπαν, τι έκαναν, γιατί δεν έχουν το θάρρος να εξετάσουν τον ίδιο τους τον εαυτό. Φοβούνται τα σκοτεινά σημεία που θα ανακαλύψουν ότι κρύβουν μέσα τους.
175. Η πολυλογία οδηγεί στην αμαρτία.
176. Επειδή είμαστε του Χριστού, δεν σημαίνει ότι δεν θα έχουμε δυσκολίες στην ζωή. Ίσα ίσα, ακριβώς επειδή είμαστε του Χριστού, ο πονηρός μας βάζει περισσότερες παγίδες και εμπόδια
177. Μόλις δει ο πονηρός ότι κάνουμε προσπάθεια να πλησιάσουμε τον Χριστό, θορυβείται και κάνει τα πάντα να μας απομακρύνει από Αυτόν.
178. Οι άνθρωποι, είτε κοσμικοί είναι είτε χριστιανοί, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα. Ο Κύριος μας προειδοποίησε ότι στον κόσμο θα έχουμε θλίψεις και δοκιμασίες. Ο άνθρωπος όμως του Θεού έχει ένα σημαντικό πλεονέκτημα, όταν αντιμετωπίζει το ίδιο πρόβλημα με ένα κοσμικό. Έχει το πλεονέκτημα να πιστεύει και να ελπίζει στον Θεό.
179. Όταν είσαι θλιμμένος και νοιώθεις πόνο μέσα σου, προσευχήσου στην Παναγία. Δεν υπάρχει κανένα άλλο πρόσωπο στην ιστορία του ανθρώπου που να καταλαβαίνει καλύτερα τον πόνο σου. Γιατί και η ίδια πόνεσε και δοκίμασε μεγάλη θλίψη, όταν είδε τον Υιό Της να κατηγορείται άδικα και να πεθαίνει πάνω στον Σταυρό.

180. Η Παναγία είναι η μητέρα μας. Όταν ο Χριστός είπε στον Ιωάννη "ιδού η μήτηρ σου", και ο απόστολος του Κυρίου ανέλαβε την φροντίδα της Μητέρας του Κυρίου, η Παναγία έγινε Μητέρα για τον Ιωάννη. Η Παναγία κάτω από τον Σταυρό μας "υιοθέτησε", μας πήρε όλους υπό την σκέπη και προστασία Της.
181. Κάθε στιγμή της ζωής μας να αναζητούμε το αληθινό νόημα, να ψάχνουμε να βρούμε το θέλημα του Θεού για μας, τι ζητάει από εμάς ο Θεός. Και όταν το βρούμε, τότε ταπεινά να υποταχθούμε. Μόνον όταν το ανθρώπινο θέλημα συμβαδίσει και συνεργασθεί με το θέλημα του Θεού, θα προχωρήσουμε πνευματικά. Γι' αυτό, κάθε στιγμή να προσευχόμαστε στον Κύριο να μας αποκαλύπτει το θέλημά Του: "γνώρισόν μοι, Κύριε, οδόν εν 'ή πορεύσομαι".